

Periaatteet lukemisen tueksi

Kognitiivisesti haastavien tekstien ymmärtäminen on haaste kaikille oppilaille, mutta erityisesti sellaisille, joilla on vähän kokemusta kyseisistä tekstilajeista tai jotka lukevat toisella kielellä. Jotta opettaja voi tukea oppijoiden tekstitaitoja, hänen tulee **tutustua heidän kieli- ja tekstitaitotaustoihinsa, kiinnostuksen kohteisiinsa ja motivaatioonsa.**

Kielenoppijoille tekstien yksinkertaistaminen ei ole avain parempaan oppimiseen. Sen sijaan tulisi kehittää sellaisia harjoituksia ja toimintaa tekstien kanssa, mikä tukee oppijoiden lukemista ja tarjoaa strategioita, joita voi hyödyntää laajemmin erilaisissa oppimis- ja lukutilanteissa. Lukemiseen ja luetunymmärtämiseen ei ole mitään taikatemppuja, mutta oppijoille pitäisi esitellä monipuolisia lukustrategioita ja tarjota mahdollisuuksia omaksua erilaisia lukijarooleja.

Yleensä lukemiseen liittyvä tuki jaetaan kolmeen ryhmään: **ennen lukemista, lukemisen aikana ja lukemisen jälkeen.** Löydät niistä helposti tietoa erilaisista lähteistä, mutta ohessa esitellään muutamia keskeisiä näkökulmia lukemisen tueksi monikielisessä ja -kulttuurisessa ryhmässä.

Ennen lukemista

Tavoite on auttaa **ymmärtämään tekstin merkitys ja tarkoitus kokonaisuutena.** Sen vuoksi lukemiseen valmistaudutaan aktivoimalla oppijoiden aiempaa tietoa ja kokoamalla relevanttia uutta tietoa aiheesta. Esimerkkejä toiminnasta:

- Oppijat voivat tutustua käsiteltävään aiheeseen oppitunnilla käyttämällä valmistautumisessa helpommin lähestyttäviä tekstejä. Tämä voidaan tehdä myös heidän äidinkielellään tai parhaiten hallitsemalla kielellään. Esim. kansainvälisiä uutisia voi ensin lukea omalla äidinkielellä ja sen jälkeen koulun kielellä.
- Tekstin sisältöjä voi ennakoida monista visuaalisista osista (kuvat, taulukot...), ydinsanoista, otsikoista tai kappaleiden ensimmäisistä virkkeistä.
- Oppijat voivat jakaa kokemuksiaan käsiteltävästä aiheesta, ja opettaja voi tehdä käsittekartan tai miellekartan kertomusten pohjalta. Opettaja voi lisätä puuttuvia ydinasioita ja -käsitteitä. Samalla opettaja voi myös arvioida oppijoiden aiempaa tietoa ja kykyä käyttää sopivaa sanastoa.
- Opettaja voi tehdä "luurankomallin" koko tekstin rakenteesta ja jättää pois tärkeän sisältötiedon. Luuranko voi sisältää esim. tekstin ensimmäisen ja viimeisen kappaleen, ja oppijoiden tulee ennakoida puuttuvien osien sisältö.

Lukemisen aikana

Tavoitteena on **tehdä tiedostamattomia prosesseja ja käytänteitä näkyviksi ja auttaa oppijoita oppimaan lukustrategioita toisiltaan**. ”Hyvän lukijan strategialistat” saattavat tuntua hankalilta, kun taas niiden kokeilu käytännössä ja keskustelu eri oppijoiden käyttämistä tekniikoista voi kiinnostaa vertaisia enemmän.

Nuoret lukijat näkevät lukemisen usein teknisenä prosessina, jossa lukemiseen käytetty aika on keskeisempää kuin tekstin herättämä ajattelu. Yksi tärkeimmistä asioista lukemisen aikana olisi saada **oppijat ymmärtämään, millaisia asioita lukiessa pitäisi ajatella ja mihin keskittyä**. Voi olla uutta tietoa, että lukijan kuuluu hyödyntää maailmantietoaan ja tehdä arvauksia ja ennakoiteja sen pohjalta. Oppijoiden tulisi ymmärtää, että lukemisessa on kyse merkitysten rakentamisesta eli ajattelusta.

Vinkkejä:

- Yksityiskohtia on helpompi poimia teksteistä kuin ymmärtää kokonaisuus tai kokonaisrakenne. Siksi: opeta tajuamaan, miten erilaiset tekstit rakentuvat.
- Vieraita sanoja on aina vähintään jonkin verran. Jos kielenoppija yrittää ymmärtää tai jopa oppia ne kaikki, se voi hidastaa oppimista. Siksi: auta päättämään, mitkä sanat tekstissä ovat tärkeitä tekstin tarkoituksen ja tavoitteen kannalta ja mitkä voi hypätä yli.
- Erityisesti toisen kielen lukijat jäävät usein mekaaniseen ja lineaariseen sanasta-sanaan-lukemiseen, mutta heitä tulisi ohjata hyppäämään tuntemattomat kohdat yli ja päättämään merkityksiä kontekstista.
- Tärkeitä asioita, joita tulisi oivaltaa tekstissä:
 - o tekstin kokonaisrakenne
 - o kappaleen ydinvirke
 - o tärkeimpien sidossanojen merkitys ja rooli
 - o kriittinen lukeminen
 - o taustatiedon hyödyntäminen: ennakointi ja päättely.
- Hyviä keinoja ymmärtämisen tueksi ovat muun muassa itse tehdyt kysymykset tekstille, asian tiivistäminen ja uudelleen muotoilu sekä päätelmien tekeminen.

Lukemisen jälkeen

Tämä vaihe on erityisen tärkeä toisen kielen lukijoille, sillä tuttu teksti mahdollistaa kielellisen kehityksen ja tutun päälle rakentamisen. On tärkeää **palata tekstiin ja keskittyä syvämmälle** sen tietoon. Oppijoita voi ohjata **käyttämään tekstin kieltä oman kirjoittamisen mallina** tai vastaamaan luettuun luovalla tai kriittisellä tavalla. Olisi myös tärkeää rakentaa mielekkäitä harjoitteita, joissa **sanastoa ja rakenteita opetellaan tuttujen tekstien kautta**. Rakenteita on tärkeä opettaa systemaattisesti, mutta

opetuksessa tulisi keskittyä merkityksen kannalta olennaisiin rakenteisiin. Rakenteita voidaan tutkia osana merkityksen rakentumista teksteissä, jolloin ne eivät jää irrallisiksi kategorioiksi.